

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4796/20

לפני: כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת י' וילנר

העותר: פלוני

נ ג ד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני הגדול
2. בית הדין הרבני האזורי ברחובות
3. פלונית

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: עו"ד יוסף מלכה

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. העתירה שלפנינו מופנית כלפי החלטתו של בית הדין הרבני הגדול מיום 23.6.2020, אשר בגדרה נדחתה בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני האזורי ברחובות מיום 27.5.2020, בעניין תוקפו של חיוב המזונות שהוטל על העותר ביחס לשלוש בנותיו הקטינות (להלן: הקטינות).

רקע

2. מהעתירה עולה כי במהלך חודש דצמבר 2018 התנהל בין העותר לבין המשיבה 3 (להלן: המשיבה) הליך של יישוב סכסוך לפי תקנות להסדר התדיינויות בסכסוכי

משפחה (הוראת שעה), התשע"ו-2016 (להלן: התקנות) בבית הדין האזורי ברחובות, שבמהלכו הגישה המשיבה בקשה לסעד דחוף שלא בדרך של בקשה ליישוב סכסוך, לפי תקנה 12 לתקנות. במסגרת בקשה זו, ביקשה המשיבה כי העותר יחויב במזונות זמניים עבור הקטינות.

בהחלטתו מיום 13.1.2019 קבע בית הדין האזורי ברחובות כי החל מיום 1.2.2019 ועד להחלטה אחרת ישלם העותר באופן זמני סכום של 4,000 ש"ח בחודש עבור מזונות ומדור לקטינות (להלן: החלטת המזונות). עוד נקבע כי המשיבה מחויבת בשלב זה לשלם את מלוא המשכנתא (בסך של כ-2,700 ש"ח בחודש), וכי עניין החוב לבנק שמשולם על-ידי המשיבה יטופל במסגרת פירוק השיתוף וחלוקת הרכוש של הצדדים. כעבור מספר ימים מיום מתן ההחלטה, נסגרו ההליכים שנפתחו מכוח התקנות, ובהם הבקשה למתן סעד דחוף והבקשה ליישוב סכסוך. כפי שיפורט להלן, העותר לא שילם את המזונות שנקבעו בהחלטת המזונות, ובחלוף למעלה משנה טען כי תוקפה של ההחלטה פג עם סגירת ההליך ליישוב סכסוך ובכללו הליך הבקשה למתן סעד דחוף.

למען הסדר הטוב, ומאחר שבתי הדין הרבניים והצדדים נדרשו לכך, יובאו להלן בתמצית פרטי המשך ההתדיינויות שהתקיימו בין הצדדים במהלך החודשים שחלפו מיום סגירת הליך יישוב הסכסוך.

3. ביום 20.3.2019 הגישה המשיבה תביעת גירושין לבית הדין הרבני ברחובות, ובה כרכה את תביעות הרכוש, מזונות הקטינות, המשמורת וזמני השהות. בדיון בתביעות המשיבה שהתקיים ביום 26.5.2019 הגיעו הצדדים להסכמות בנושאי הגירושין, המשמורת וזמני השהות, וכן הוסכם כי בית הדין ידון בכתובה ובחלוקת הרכוש לאחר הגירושין. בדיון זה ציין בית הדין האזורי כי ניתן בעבר פסק-דין בנושא מזונות הקטינות, והעותר ציין כי הוא אינו עומד בתשלומים מפאת היעדר יכולת כלכלית. בהמשך, ניתן פסק-דין שבו אושרו הסכמות הצדדים.

4. בהמשך לכך, ביום 8.9.2019, התקיים דיון בנושא הרכוש, בהיעדר התייצבותו של העותר, ובו ציינה המשיבה כי כבר ניתנה החלטה בנושא המזונות, וכי העותר אינו מקיים אותה. בהמשך לכך נערך דיון ביום 1.12.2019, בנוכחות באי כוח הצדדים, ובא כוחה של המשיבה חזר וטען כי העותר לא שילם מזונות מאז מתן החלטת המזונות. כך היה אף בדיון שהתקיים ביום 1.3.2020 במהלכו שבה המשיבה וטענה כי העותר אינו עומד כלל בתשלום המזונות, ואף ציינה כי העותר הגיש תביעה למחיקת חוב מזונות של

כ-50,000 ש"ח בטענה כי החלטת המזונות אינה תקפה. גם בדיון זה העותר ובא כוחו שנכחו בדיון לא התייחסו לנושא.

5. רק ביום 22.3.2020, למעלה משנה ממועד מתן החלטת המזונות, הגיש העותר לבית הדין האזורי בקשה להפחתת תשלום המזונות, ובה טען לראשונה כי החלטת המזונות בטלה. זאת, לטענתו, משום שההחלטה ניתנה במסגרת בקשה למתן סעד דחוף בהליך ליישוב סכסוך, ואילו המשיבה לא הגישה תובענה מתאימה בתוך 15 ימים מיום סגירת ההליכים האמורים, שתוביל לכך שהחלטת המזונות תעמוד בעינה גם לאחר סגירת ההליך. לפיכך, העותר טען כי יש לקבוע שהחלטת המזונות בטלה עם סגירת ההליך.

המשיבה טענה בתשובה לבקשה כי חיובי המזונות תקפים, וכי אין היגיון בטענה לפיה העותר אינו חב כלל במזונות בנותיו לאורך תקופה של למעלה משנה. עוד טענה כי משנקבע בהחלטה גופה שהיא תעמוד בתוקפה עד מתן החלטה אחרת, הרי שההחלטה עומדת בתוקפה, כל עוד לא בוטלה במפורש. המשיבה הוסיפה כי מכל מקום, במהלך כל הדיונים שהתקיימו בתביעות שנכרכו לתביעת הגירושין נמנע העותר מלטעון כנגד תוקף החלטת המזונות אף שהמשיבה חזרה שוב ושוב במהלך הדיונים על חיוב העותר במזונות הקטינות מכוח החלטה זו.

6. בהחלטתו מיום 27.5.2020 דחה בית הדין האזורי את טענות העותר, וציין כי הטענה לפיה החלטת המזונות אינה תקפה לא הועלתה על-ידי העותר בהזדמנויות קודמות בהם נדון חוב המזונות, וכי טענתו בעניין הימנעותו מתשלום המזונות הייתה אך מצבו הכלכלי. בהקשר זה צוין כי לא היה מקום להעלות טענה זו בחלוף שנה מיום מתן ההחלטה, שכן משמעות קבלת הטענה היא הותרת הקטינות ללא מזונות תקופה ממושכת.

בית הדין האזורי הוסיף כי אף אילו היה העותר מעלה טענה בדבר היעדר תוקפו של חיוב המזונות בהזדמנות קודמת, ספק אם זו הייתה מתקבלת, שכן המשיבה כרכה כדין את תביעת המזונות בתביעת הגירושין. לעומת זאת, צוין כי אילו היה העותר מבקש כי יופחת חוב המזונות שבו חויב בהחלטת המזונות, סביר להניח כי בית הדין האזורי היה דן בעתירתו, וייתכן שאף היה קובע מזונות קבועים. בית הדין האזורי הוסיף כי אף אם הייתה מתקבלת טענת העותר לפיה חיובי המזונות מכוח ההחלטה האמורה אינם תקפים לא היה בכך להועיל לו, שכן המשיבה הייתה רשאית להגיש תביעת מזונות לעבר עבור החודשים שחלפו מיום סגירת התיק בגדרו הוגשה הבקשה למתן סעד דחוף ואילך.

לבסוף, ציין בית הדין האזורי כי בדיון מיום 25.5.2020 הועלתה האפשרות שתביעת מזונות הקטינות תוגש לבית המשפט לענייני משפחה, וכי ככל שתהיה הסכמה בין הצדדים בנוגע לערכאה בה תידון תביעת המזונות, בית הדין יימנע מלהתערב בכך. כן צוין כי ככל שתהיה מחלוקת בין הצדדים לגבי הערכאה שתדון בתביעת המזונות, יוכלו הצדדים להביא מחלוקת זו להכרעה שיפוטית.

7. העותר הגיש בקשת רשות ערעור לבית הדין הגדול על החלטתו של בית הדין האזורי, וביקש כי ייקבע כי חיוב המזונות שנקבע על-ידי בית הדין האזורי בהחלטת המזונות בטל למפרע. העותר חזר על טענותיו שהעלה לפני בית הדין האזורי, ובשולי הדברים הוסיף כי אף אם הייתה החלטה תקפה לחיובו במזונות, הרי שבפסיקתו של בית המשפט העליון נקבע כי בתי הדין הרבניים משוללי סמכות לדון במזונות הילדים, ומשום כך לא הייתה לבית הדין האזורי סמכות לדון בעניין מבלי שהעותר הסכים לכך. בתגובה טענה המשיבה כי מדובר בבקשת רשות ערעור קנטרנית, שמטרתה להתחמק מתשלום המזונות.

8. בית הדין הגדול דחה את בקשת רשות הערעור ביום 23.6.2020, וזאת בעיקר מחמת חוסר תום לבו של העותר, אב לשלוש קטינות אשר לא עומד בתשלום מזונות נמוכים, בעוד המשיבה משלמת את חלקו במשכנתא ואת חלקו בהחזר החובות. בית הדין הגדול הוסיף כי העותר מנסה להתנער מחיובו המהותי בטענות פרוצדורליות, ואף העלה השערה כי העותר השתהה בהגשת בקשתו לבית הדין האזורי, כדי להביא למצב שבו ההחלטה לא תיחשב לתקפה, ומנגד לא תינתן החלטה חדשה בנושא, שתביא לחיובו במזונות. בית הדין הגדול הדגיש כי משפתחה המשיבה בהליך לתביעת מזונות בבית הדין הרבני, מבלי שהעותר התנגד לכך, הרי שלבית הדין סמכות לדון בעניין לפי סעיף 9 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953. יתרה מכך, נקבע כי מהנאמר בדיונים שהתקיימו בין הצדדים עולה כי הצדדים הניחו כי החלטת המזונות שרירה וקיימת, ולכן יש לראות בכך הקניית תוקף מחודש להחלטה זו מכוח סמכותו של בית הדין האזורי ומתוקף הסכמת הצדדים, ולכל הפחות למפרע על בסיס החלטתו של בית הדין האזורי מיום 27.5.2020.

בית הדין הגדול ציין כי רצוי היה שבית הדין הרבני האזורי יחדש את החלטתו בנושא בהחלטה למזונות זמניים, ולא יתבסס על החלטה בבקשה לסעד דחוף, ואולם, מאחר ששני הצדדים הסכימו להתנהלות זו (או לפחות לא התנגדו לכך), יש לקבל את

קביעתו של בית הדין האזורי, לפיה ההחלטה מהווה חיוב כללי במזונות ולא רק סעד דחוף.

העתירה דנן נסבה על החלטה זו של בית הדין הגדול.

העתירה דנן

9. בעתירתו מבקש העותר להורות על בטלותן של ההחלטות האמורות של בית הדין האזורי ובית הדין הגדול. העותר שב על הטענות שהעלה לפני בתי הדין הרבניים וטוען, בעיקרו של דבר, כי הקביעה לפיה החלטת המזונות עומדת בתוקפה אף לאחר סגירת הליך יישוב הסכסוך אינה עולה מן התקנות. העותר טוען כי בקשה לסעד דחוף לפי תקנה 12 לתקנות כבעניינו, נבדלת מבקשה לסעד זמני, ולכן לא חלה לגביה ההוראה הקבועה בסעיף 3(ז)(4) לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, התשע"ה-2014 (להלן: החוק), לפיה הסעד הזמני יעמוד בתוקפו עד להחלטה אחרת. לפיכך, לטענת העותר, החלטת המזונות פגה למן יום סגירתו של התיק ליישוב הסכסוך. העותר מדגיש כי כך הוא הנוהל ביחס להחלטות לסעד דחוף המתקבלות בבתי המשפט לענייני משפחה ויש לנהוג באופן זהה גם ביחס להחלטות לסעד דחוף המתקבלות על ידי בית הדין הרבני.

עוד טוען העותר כי ההחלטה בדבר סכום המזונות ניתנה מבלי שעמדו לנגד עיניו של בית הדין האזורי הנתונים הרלוונטיים באשר ליכולתם הכלכלית של הצדדים. עוד טוען העותר, בהתייחס להליכים המשפטיים המתוארים לעיל, כי הוא לא היה מיוצג בהליכים אלה וזאת עד לדיון שהתקיים ביום 26.5.2019, וגם לגביו נטען שנושא המזונות כלל לא עלה לדיון וממילא לא התקבלה בסופו החלטה בנושא. משום כך, ומשלא נדרש להגיב בכתב, לא הייתה לעותר הזדמנות, לטענתו, להעלות כל טענה בדבר היעדר סמכותו של בית הדין הרבני לדון במזונות ילדים ללא הסכמתו.

העותר מוסיף כי ביום 18.6.2020 הגישה המשיבה בקשה להחייאת תיק המזונות, ובקשה זו כמוה כהודאה כי החלטת המזונות אינה תקפה עוד.

דיון והכרעה

10. לאחר העיון בעתירה הגעתי למסקנה כי דינה להידחות על הסף, וזאת אף מבלי שיהיה צורך בקבלת תגובה.

הלכה ידועה היא כי בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי הדין הרבניים, והתערבותו בהן מוגבלת למקרים בהם נפל בהחלטות פגם ממשי, כגון חריגה מסמכות, פגיעה בכללי הצדק הטבעי, סטייה מהוראות החוק, או מקום שבו נדרש סעד מן הצדק והעניין אינו בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר (ראו: בג"ץ 3394/18 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 6 (2.5.2018); בג"ץ 739/20 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 8 (19.2.2020); בג"ץ 3377/20 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 12 (9.6.2020)). המקרה שלפנינו אינו בא בגדר מקרים חריגים אלה, ודי בכך כדי לדחות את העתירה.

11. למעלה מן הצורך, אוסיף כי אף לגופם של דברים לא מצאתי להתערב בהחלטתו של בית הדין הגדול.

12. העותר השתהה שיהוי ניכר של למעלה משנה עד שהעלה לראשונה את טענתו בדבר תוקפה של החלטת המזונות, וזאת על אף מספר הזדמנויות לעשות כן בדיונים השונים שהתקיימו בין הצדדים, במהלכם העלתה המשיבה את נושא תשלום המזונות. בהקשר זה יש להדגיש כי הנפגעות העיקריות מהשיהוי האמור הן הקטינות. לגישתי, שיהוי כבד זה עולה עד כדי הסכמה מכללא לתקפותה של החלטת המזונות, ולפיכך, יש לדחות את טענותיו של העותר בנדון אך מטעם זה.

13. עוד אציין, כי אף בהתעלם מהשיהוי האמור, לא ראיתי להתערב בהחלטת בית הדין הגדול. אומנם, שותפה אני לעמדתו של בית הדין הגדול, לפיה מוטב היה אילו בית הדין האזורי היה הולך ב"דרך המלך" ומורה בהחלטה נוספת על חיובו של העותר במזונות לכל תקופת העבר עד להכרעה בתביעת המזונות שהגישה המשיבה. ואולם, אף אם מבחינה פורמלית בית הדין האזורי לא נתן החלטה חדשה כאמור, הרי שיש לראות בהחלטתו – מבחינה מהותית – כהחלטה המחייבת את העותר במזונות לעבר, בסכום שנקבע בהחלטת המזונות. לפיכך, אף אם מבחינה פורמאלית יש ממש בטענותיו של העותר, לא שוכנעתי כי נגרם לו עיוות דין המצדיק התערבות בית משפט זה בפסק דינו של בית הדין הגדול.

14. לבסוף, אעיר כי לא ראיתי להתייחס בשלב זה לטענת העותר לפיה בית הדין האזורי אינו מוסמך לדון בתביעת המזונות שהגישה המשיבה. כפי שצוין לעיל, בית הדין האזורי ציין בסיפא של פסק דינו כי בין הצדדים הועלתה אפשרות שתביעת מזונות הילדים תוגש לבית המשפט לענייני משפחה, וכי ככל שלא יגיעו הצדדים להסכמה בעניין הערכאה המוסמכת לדון בתביעה זו יוכלו להביא מחלוקת זו להכרעה שיפוטית. בנסיבות

אלה, נראה כי השאלה לאיזו ערכאה הסמכות לדון בתביעת המזונות הקבועים טרם הוכרעה, ואולי אף ישכילו הצדדים להגיע להסכמה בנדון.

15. בשים לב לכל האמור, העתירה נדחית.

משלא נתבקשה תגובה, אין צו להוצאות.

ניתן היום, ט"ז באב התש"ף (6.8.2020).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט